

*“Bosnië wijk, Brussel, (FR) → p.29
planeet aarde”: (EN) → p.35
verschuivende geografie,
polyfoon terrein,
subjectieve aanpak.*

Naast het Frans (de meest gesproken taal en één van de twee officiële talen), het Nederlands (de andere officiële taal in de hoofdstad) en het Engels weerklinkt er een verbazende diversiteit aan buitenlandse talen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Leg je oor te luister op de hoek van de straat, in de winkels of in het openbaar vervoer en je zal versteld staan van de soms onbekende talen die zich vasthechten aan de dominante talen.

Die meertaligheid is geen toeval. “De huidige samenstelling van de bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is door de tijden heen bepaald door opeenvolgende migratiestromen, die steeds diverser werden: werknemers uit Italië, Spanje, Marokko, Turkije, Polen...; politieke of economische vluchtelingen uit Latijns-Amerika, Frankrijk... of landen in oorlog; kaderleden uit heel Europa en verder. Zo is Brussel een ‘multicultureel’ gewest geworden (...)”. Een stad “waar de meerderheid van de bevolking in het dagdagelijks bestaan meertalig is”.

Publieksconferentie,
31 augustus 2015,
“Brussel, kruispunt
van culturen”, Prof.
Eric Corijn (Vrije
Universiteit Brussel)
<http://www.adt-ato.brussels/nl/event/s/tien-grote-uitdagingen-voor-brussel/conferentiecyclus>

Publieksconferentie,
31 november 2015,
“Brussel, kruispunt
van culturen”, Prof.
Philip van Parijs
(Université
Catholique de
Louvain – UCL)

Tussen 2013 en 2015 werkten we aan het hoorbaar maken van die gemixte, veeltalige, cosmopolitische en multi-etnische realiteit van Brussel waarbij we speciale aandacht hadden voor minderheden.

Door ons te beperken tot een bepaald terrein: de Bosniëwijk in het zuiden van Sint-Gillis, waar een diverse bevolking samenleeft probeerden we greep te krijgen op die "superdiversiteit". We werkten aan een geluidsverzameling van verzonnen, gehoorde of op straat gelezen woorden. *Vagabundo, brot puteler marchas. Portaial angifique Odessalavie!* Doorheen deze lexicon tekent zich een gefragmenteerd en subjectief portret af van een meervoudige wijk in volle transformatie.

Ons werk in die buurt bracht ons in contact met bijzondere mensen wiens getuigenissen verhalen vertelden die doorkruist worden door migratie en vermenging. Mustafa, die afkomstig is uit Tanger en die nu uitbater is van de schoenmakerij *Le marteau rouge*, herinnert zich dat Sint-Gillis in de jaren '70 een rode gemeente was met meerdere extreem-linkse boekhandels. Jorge, die Frans leerde voordat hij Portugees sprak, en die nu congiërge is van de wasserette *Bosnilav*, ontvluchtte de economische crisis in Portugal. Rocio, de eerste vrouwelijke Ecuadoriaanse politieke vluchteling die aan het hoofd belandde van de vzw *Hispano-Belga*; José Manuel organiseert rana wedstrijden in de kelder van het restaurant *Picos de Europa* en perst zijn cider op traditioneel Asturiaanse wijze. Silvia, muzikante en clown haalt Frans en Italiaans door elkaar als ze met haar zontje praat. Omdat ze het Italiaanse woord voor knuffel (*coccole*) niet leuk vond, maakte ze er zelf *calino* van.

Onder de 200 verzamelde woorden vind je veel illustraties van de kracht van taal om dingen in beweging te zetten, om leven in de brouwerij te brengen. Woorden die zich verzetten, (*cespuglio*), onvertaalbare woorden (*fodasse*), valse vrienden (*ti amo, pór, faits d'hiver*), verbasteringen (*vamos à la cava!, birou*), kofferwoorden (*esclavature*) en dysortografieën (*en fête* om *en fait* te zeggen).

Oui, quand on arrive ici... parce qu'en italien il y a ti voglio bene: je t'aime bien, et *ti amo*: je t'aime et «*ti amo molto*», c'est énorme pour nous et après, donc à un moment donné j'ai compris que : «Je t'aime beaucoup», c'est moins fort que «Je t'aime» et ça peut faire des incompréhensions intéressantes dans la vie de tous les jours.

Woorden scheppen ook verbanden tussen verhalen en culturen: het woord *bistrot* bijvoorbeeld betekent in het Frans een plek om een glas te drinken, en volgens Iouri komt het van een Russisch woord dat *snelheid* betekent. Iouri gaat met zijn vrienden in de *Boteco's* eten omdat hen dat doet denken aan de keuken van hun Russische moederland.

Nieuwe stemmen creëren ook nieuwe soorten ruimtes. Plekken voor ontmoeting, woordenwisseling en politiek. Uitdrukkingen die we verzamelden zoals bijvoorbeeld: *marché gratuit* (gratis markt) op het Bethlehem plein, de *magasin gratuit* (gratis winkel) in het kraakpand *l'Armada* (de Armada) of het *menu anti-crise* (het anti-crisis menu) in het café-restaurant Chez José Manuel zijn allen burgervoorstellen die opstaan tegen een bepaalde manier van doen, tegen een manier om onze samenleving te denken. Ze nodigen ons uit om te reflecteren op de betekenis van de woorden *gratis* en *crisis* terwijl ze hen tegelijkertijd opnieuw uitvinden.

Aan deze verzameling voegden zich dan kunstenaarsinterventies toe. Eerst gebeurde dat in de buurt: er waren wandelingen in de openbare ruimte en miniportretten die in situ bij de winkeliers beluisterd konden worden. En nu interveniëren kunstenaars ook de ruimte van deze publicatie, die als een evenbeeld van ons project werd gemodeleerd: meervoudig, meerstemmig en polyglot.

We nodigen u uit om deze polyfonische ruimte te ontdekken. Maak kennis met de stemmen van de kinderen van de hybridisatie, en met hun complexe en samengestelde identiteiten. Het *Sint-Gillis*, dat is de taal van meervoudige werelden.

Alors, *l'Armada* c'était une écriture... un magasin abandonné, dans un (im)meuble abandonné magnifique qui était occupé, alors ça a donné son nom à l'occupation de l'Armada. Je sais que c'est un nom d'un bateau et ça c'est un très bon cliché pour des squats et des conneries comme ça. Ça nous sert bien, parce que c'est pas beaucoup d'effort pour décider pour un nom...